

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 25 kwietnia 2013 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Polityka społeczna — Zbliżanie ustawodawstw — Ochrona pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy — Dyrektywa 2008/94/WE — Zakres stosowania — Dodatkowe zakładowe programy emerytalne — Program o zdefiniowanych świadczeniach i zrównoważonych kosztach — Niedobór środków — Minimalny poziom ochrony — Kryzys gospodarczy — Zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny — Obowiązki danego państwa członkowskiego w przypadku niedoboru środków — Odpowiedzialność państwa członkowskiego w przypadku nieprawidłowej transpozycji

W sprawie C-398/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 20 lipca 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 lipca 2011 r., w postępowaniu:

Thomas Hogan,

John Burns,

John Dooley,

Alfred Ryan,

Michael Cunningham,

Michael Dooley,

Denis Hayes,

Marion Walsh,

Joan Power,

Walter Walsh

przeciwko

Minister for Social and Family Affairs,

Ireland,

Attorney General,

* Język postępowania: angielski.

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, pełniąca obowiązki prezesa trzeciej izby, K. Lenaerts, E. Juhász (sprawozdawca), J. Malenovský i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 października 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu M. Hogana i in. przez G. Byrne’a, solicitor, M. Collinsa, SC, oraz C. Donnelly, BL,
- w imieniu Minister for Social and Family Affairs, Ireland oraz Attorney General przez D. O’Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez B. Murraya, BL, oraz E. Carolana, BL,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez J. Langerę, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez G. Rozeta oraz J. Enearena, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 i 8 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. L 283, s. 36).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy M. Hoganem i innymi byłymi pracownikami Waterford Crystal Ltd (zwanej dalej „Waterford Crystal”) a Minister for Social and Family Affairs, Ireland i Attorney General w przedmiocie transpozycji dyrektywy 2008/94.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy 2008/94 ma ona zastosowanie do roszczeń pracowników wynikających z umów o pracę lub stosunku pracy i istniejących wobec pracodawców, którzy są niewypłacalni w rozumieniu art. 2 ust. 1 tej dyrektywy.
- 4 Zgodnie z art. 8 wspomnianej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają podjęcie środków koniecznych dla ochrony interesów pracowników i osób, które opuściły przedsiębiorstwo lub zakład pracodawcy przed dniem zaistnienia niewypłacalności pracodawcy, w zakresie nabytych przez nich praw do świadczeń emerytalnych lub praw do nabycia uprawnień do tych świadczeń w przyszłości,

w tym świadczeń dla osób w razie śmierci żywiciela, przysługujących im z tytułu uczestnictwa w dodatkowych zakładowych lub międzyzakładowych programach emerytalnych istniejących poza krajowymi ustawowymi systemami zabezpieczenia społecznego.

Prawo irlandzkie

Emerytura ustawowa

- 5 Co się tyczy emerytury ustawowej w Irlandii, z postanowienia odsyłającego wynika, że rząd zawiaduje składkami pracowników i pracodawców w postaci funduszu zabezpieczenia społecznego. Choć składki te są określane jako „składki na zabezpieczenie społeczne związane z wynagrodzeniem” („Pay Related Social Insurance”), emerytura ustawowa jest wypłacana niezależnie od poziomu dochodów pracownika uzyskiwanych w czasie jego kariery zawodowej.
- 6 Emerytura podstawowa wynosi 230,30 EUR tygodniowo i jest wypłacana każdej osobie, która osiągnęła wiek emerytalny i która odprowadziła w pewnej wysokości składki na zabezpieczenie społeczne związane z wynagrodzeniem w czasie swojej kariery zawodowej. Funkcjonowanie ustawowego systemu emerytalnego jest niezależne od praw, które dana osoba nabyła z tytułu uczestnictwa w programie zakładowym bez względu na to, czy chodzi o program o zdefiniowanych świadczeniach, czy też o program o zdefiniowanych składkach.

Dodatkowe zakładowe programy emerytalne o zdefiniowanych świadczeniach

- 7 W Irlandii w przypadku większości dodatkowych zakładowych programów emerytalnych o zdefiniowanych świadczeniach, jako że aktywa tych programów są powierzone powiernikom, administratorom funduszy, którzy zawiadują nimi wyłącznie na rzecz beneficjentów danego programu, aktywa te nie należą do pracodawcy oraz nie mogą zostać przeznaczone na zbiorowe zaspokojenie wierzycieli pracodawcy w przypadku jego niewypłacalności.
- 8 W takim programie pracownicy mają prawo do emerytury tylko pod warunkiem, że ich program dysponuje wystarczającymi aktywami. Ochrona tych aktywów jest zapewniana poprzez ustanowienie trustu, dzięki czemu są one oddzielone od majątku pracodawcy.
- 9 Zgodnie z uregulowaniem krajowym dodatkowe programy emerytalne są finansowane przez składki pochodzące jednocześnie od pracodawcy i pracowników. W odniesieniu do tych ostatnich określony procent ich wynagrodzenia jest przelewany na rzecz funduszy emerytalnych, podczas gdy pracodawcy odprowadzają składki roczne w celu zagwarantowania, by w perspektywie długoterminowej dodatkowy program emerytalny dysponował aktywami wystarczającymi na zaspokojenie jego zobowiązań.
- 10 W celu określenia wysokości składki pracodawcy Pensions Act 1990 (ustawa o emeryturach z 1990 r.), ze zmianami, nakłada na aktuarusza obowiązek dokonania wyliczeń według szczególnego standardu zwanego „minimalnym standardem finansowania” („Minimum Funding Standard”). W rezultacie dodatkowe programy emerytalne są programami o „zrównoważonych kosztach”, jako że pracodawca wnosi rocznie kwotę potrzebną do uzupełnienia składek pracowników, by w perspektywie długoterminowej aktywa i pasywa były zrównoważone.
- 11 Statuty funduszu emerytalnego pozwalają pracodawcy zlikwidować w każdym momencie dodatkowe programy emerytalne i tym samym zakończyć obowiązek odprowadzania na nie składek. Statuty te przewidują, że w przypadku likwidacji funduszu bez względu na to, czy z powodu decyzji pracodawcy o zakończeniu swoich obowiązków, czy z powodu niewypłacalności, czy też z innego powodu, pracownicy uzyskują część aktywów funduszu.

- 12 W Irlandii dodatkowy program emerytalny o zdefiniowanych świadczeniach może uwzględniać emeryturę ustawową. Program taki zwany jest „emeryturą uzupełniającą” („integrated pension”).

Transpozycja art. 8 dyrektywy 2008/94 do prawa irlandzkiego

- 13 Sąd odsyłający uściśla, że jedynym środkiem prawa krajowego przyjętym wyraźnie w celu transpozycji art. 8 dyrektywy Rady 80/987/EWG z dnia 20 października 1980 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich dotyczących ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. L 283, s. 23), obecnie art. 8 dyrektywy 2008/94, jest art. 7 Protection of Employees (Employers' Insolvency) Act, 1984 (ustawy o ochronie pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawców z 1984 r.), który przewiduje, iż każda składka odliczona przez pracodawcę lub należna od niego podczas dwunastu miesięcy poprzedzających zaistnienie niewypłacalności zostanie wpłacona na dodatkowy zakładowy program emerytalny.

Okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

- 14 Skarżącymi w postępowaniu głównym jest dziesięciu byłych pracowników Waterford Crystal, spółki specjalizującej się od 1947 r. w wytwarzaniu bardzo wysokiej jakości produktów kryształowych, zlokalizowanej w mieście Waterford (Irlandia). W odniesieniu do ośmiu skarżących w postępowaniu głównym data ich przejścia na emeryturę została zaplanowana pomiędzy rokiem 2011 a 2013, a w odniesieniu do dwóch pozostałych – w 2019 r. i w 2022 r.
- 15 Jednym z warunków zatrudnienia tych skarżących było przystąpienie do jednego z dodatkowych programów emerytalnych o zdefiniowanych świadczeniach ustanowionych przez ich pracodawcę, Waterford Crystal Limited Contributory Pension Scheme for Factory Employees lub Waterford Crystal Limited Contributory Pension Scheme for Staff, stworzonych odpowiednio w 1975 r. i w 1960 r. aktem ustanowienia trustu.
- 16 Wspomniane programy przewidywały możliwość pobierania przez beneficjentów przechodzących na emeryturę w normalnym wieku świadczenia emerytalnego, którego podstawą jest ostatnie rzeczywiste wynagrodzenie („actual final salary”) pomniejszone o emeryturę ustawową („State pension”). Po dokonaniu tego odliczenia („final pensionable salary”) dwie trzecie kwoty w ten sposób uzyskanej odpowiada świadczeniu emerytalnemu z rozpatrywanych dodatkowych programów emerytalnych.
- 17 Na początku 2009 r. dla Waterford Crystal został wyznaczony syndyk i zostało stwierdzone, że spółka ta znajduje się w stanie niewypłacalności. Dodatkowe programy emerytalne ustanowione przez tę spółkę zostały zlikwidowane w dniu 31 marca 2009 r., przy czym suma aktywów wynosiła 130 mln EUR, pasywa łącznie wynosiły 240 mln EUR, a deficyt tym samym wynosił około 110 mln EUR.
- 18 Aktuariusz zatrudniony przez skarżących w postępowaniu głównym oszacował, że ci ostatni otrzymują od 18% do 28% kwot, do których mieliby prawo, gdyby otrzymywali aktualną wartość ich nabytych uprawnień do świadczenia emerytalnego. Aktuariusz zatrudniony przez Ireland, skrytykowany w pewnej mierze to wyliczenie, oszacował, że ta wartość procentowa jest zawarta pomiędzy 16% a 41% i nie zbliża się do wartości 49% wymienionej przez Trybunał w wyroku z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie C-278/05 Robins i in., Zb.Orz. s. I-1053.
- 19 Skarżący w postępowaniu głównym wnieśli zatem skargę, twierdząc, że Ireland nie transponowała prawidłowo art. 8 dyrektywy 2008/94 w świetle ww. wyroku w sprawie Robins i in.
- 20 Natomiast Ireland utrzymuje, że przyjęła – zarówno przed ww. wyrokiem w sprawie Robins i in., jak i w jego następstwie – liczne istotne środki służące ochronie interesów beneficjentów dodatkowych zakładowych programów emerytalnych.

21 High Court, uznając, że do wydania przez niego orzeczenia jest konieczna wykładnia przepisów dyrektywy 2008/94, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy dyrektywa 2008/94 [...] ma zastosowanie do sytuacji, w której znaleźli się skarżący, przy uwzględnieniu treści art. 1 ust. 1 dyrektywy, a także okoliczności, że według prawa irlandzkiego utracone świadczenia emerytalne, których dochodzą skarżący, nie stanowią wierzytelności przysługującej skarżącym w stosunku do ich pracodawcy, która podlegałaby uwzględnieniu w ramach postępowania upadłościowego lub w toku jakiegokolwiek likwidacji pracodawcy skarżących, oraz że w okolicznościach takich jak występujące w niniejszej sprawie prawo to nie przewiduje żadnej innej podstawy prawnej do dochodzenia roszczeń od pracodawcy skarżących?
- 2) Czy sąd krajowy, oceniając wykonanie przez państwo zobowiązań wynikających z art. 8 dyrektywy [2008/94], uprawniony jest do uwzględnienia państwowej emerytury składkowej, którą skarżący otrzymają w przyszłości (na otrzymanie tego świadczenia nie ma wpływu zakładowy program emerytalny), i porównania a) ogólnej sumy państwowej emerytury powiększonej o wartość emerytury, którą skarżący rzeczywiście otrzymają lub najprawdopodobniej otrzymają z odpowiedniego zakładowego programu emerytalnego, z b) ogólną sumą państwowej emerytury składkowej powiększoną o wartość nabytych przez każdego ze skarżących uprawnień do świadczeń emerytalnych, według ich stanu na dzień likwidacji programu, w sytuacji gdy poziom świadczenia emerytalnego, którego dotyczy żądanie skarżących, był ustalany z uwzględnieniem państwowej emerytury?
- 3) Jeśli odpowiedź na pytanie drugie jest twierdząca, to czy wysokość którejkolwiek z kwot, jakie prawdopodobnie zostaną faktycznie otrzymane przez skarżących, pozwala uznać, że państwo zadośćuczyniło swoim zobowiązaniom wynikającym [ze wspomnianego] art. 8?
- 4) Czy w celu zastosowania art. 8 dyrektywy [2008/94] niezbędne jest stwierdzenie istnienia jakiegokolwiek związku przyczynowego pomiędzy utratą przez skarżących przysługujących im świadczeń emerytalnych a niewypłacalnością pracodawcy skarżących, oprócz stwierdzenia okoliczności takich jak to, że i) program emerytalny dotknięty jest niedofinansowaniem od dnia niewypłacalności pracodawcy oraz że ii) niewypłacalność pracodawcy jest równoznaczna z niedysponowaniem przez tego pracodawcę środkami pozwalającymi na dofinansowanie programu emerytalnego w stopniu umożliwiającym zaspokojenie w pełnej wysokości roszczeń o wypłatę świadczeń emerytalnych członków programu (przy czym pracodawca nie ma takiego obowiązku, z chwilą gdy program ulega likwidacji)?
- 5) Czy wydanie przez Irlandię przepisów [...] stanowi zadośćuczynienie obowiązkom nałożonym dyrektywą [2008/94], biorąc pod uwagę czynniki społeczne, handlowe oraz gospodarcze uwzględnione przez Irlandię w toku weryfikacji systemu ochrony emerytur będącej skutkiem [ww.] wyroku w sprawie Robins i in., a w szczególności biorąc pod uwagę »konieczność zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego we Wspólnocie«, o której mowa w motywie 3 [tej] dyrektywy?
- 6) Czy sytuacja gospodarcza stanowi sytuację wystarczająco wyjątkową, aby uzasadnić poziom ochrony interesów skarżących niższy od tego, który byłby wymagany w innych okolicznościach, a jeśli tak jest, to jaki jest ten niższy poziom ochrony?
- 7) Przy założeniu, że odpowiedź na pytanie druga jest przecząca, to czy okoliczność, iż środki podjęte przez państwo w następstwie [ww.] wyroku w sprawie Robins i in. nie przyniosły rezultatu w postaci otrzymania przez skarżących więcej niż 49% wartości uprawnień do świadczeń emerytalnych nabytych w ramach zakładowych programów emerytalnych, sama przez się stanowi istotne naruszenie zobowiązań ciążących na państwie uprawniające skarżących do odszkodowania

(tj. bez konieczności oddzielnego wykazywania, że działania państwa podjęte w następstwie wydania [ww.] wyroku w sprawie Robins i in. stanowiły oczywiste i poważne wykroczenie przez państwo przeciwko obowiązkom wynikającym z art. 8 dyrektywy [2008/94])?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 22 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że ma ona zastosowanie do uprawnień byłych pracowników do świadczeń emerytalnych z dodatkowego programu emerytalnego ustanowionego przez ich pracodawcę.
- 23 W pytaniu tym sąd odsyłający odnosi się do art. 1 ust. 1 wspomnianej dyrektywy i uściśla, że w prawie irlandzkim w takiej sytuacji brak jest jakiegokolwiek podstawy prawnej umożliwiającej skarżącym w postępowaniu głównym wniesienie powództwa przeciwko ich pracodawcy.
- 24 W tym względzie należy podkreślić, że w świetle nałożonego na skarżących w postępowaniu głównym obowiązku przystąpienia w chwili zatrudnienia do zakładowego programu emerytalnego ustanowionego przez ich pracodawcę należy uważać, że ich uprawnienia do świadczeń emerytalnych w ramach tego programu wynikają z umów lub stosunków pracy wiążących ich z pracodawcą w rozumieniu art. 1 ust. 1 dyrektywy 2008/94.
- 25 Co się tyczy art. 8 dyrektywy 2008/94, ustanawia on szczególny obowiązek ciążyący na państwach członkowskich na korzyść pracowników. Państwa członkowskie mogą wywiązać się z tego obowiązku na różne sposoby. Może polegać to na zapewnieniu, że albo pracodawca jest w stanie sprostać zobowiązaniom wynikającym z dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, albo zdolność taką ma odrębna od pracodawcy instytucja pracowniczego programu emerytalnego.
- 26 Bezsporne jest, że skarżący w postępowaniu głównym są byłymi pracownikami spółki, którzy podnoszą, iż ich interesy dotyczące nabytych uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego nie były chronione przez Irlandię w przypadku niewypłacalności ich pracodawcy.
- 27 W rezultacie na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że ma ona zastosowanie do uprawnień byłych pracowników do świadczeń emerytalnych z dodatkowego programu emerytalnego ustanowionego przez ich pracodawcę.

W przedmiocie pytania drugiego

- 28 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że w celu określenia, czy państwo członkowskie wykonało zobowiązanie przewidziane w tym artykule, mogą być wzięte pod uwagę świadczenia z tytułu emerytury ustawowej.
- 29 Należy zauważyć, że celem art. 8 dyrektywy 2008/94 jest zagwarantowanie w przypadku zaistnienia niewypłacalności pracodawcy ochrony interesów pracowników w odniesieniu do ich uprawnień do świadczeń emerytalnych w ramach dodatkowych zakładowych programów emerytalnych. Przepis ten sam wskazuje, że odnosi się wyłącznie do dodatkowych zakładowych lub międzyzakładowych programów emerytalnych, uściślając, że w kontekście tej ochrony chodzi o programy „istniejące poza krajowymi ustawowymi systemami zabezpieczenia społecznego”.

- 30 Z uwagi na jasne brzmienie art. 8 dyrektywy 2008/94 podczas oceny, czy państwo członkowskie wywiązało się z zobowiązania przewidzianego w tym artykule, nie mogą być wzięte pod uwagę świadczenia z tytułu emerytury ustawowej.
- 31 Stwierdzenia tego nie może podważać istnienie uregulowania dotyczącego dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, zgodnie z którym podczas wyliczania świadczenia emerytalnego z tego programu odlicza się świadczenia z tytułu emerytury ustawowej od kwoty ostatniego rzeczywistego wynagrodzenia służącego za podstawę tego wyliczenia („actual final salary”).
- 32 Wzięcie pod uwagę świadczeń z tytułu emerytury ustawowej dla celów zastosowania art. 8 dyrektywy 2008/94 byłoby bowiem sprzeczne ze skutecznością ochrony wymaganej przez ten artykuł w ramach dodatkowych zakładowych programów emerytalnych.
- 33 W rezultacie na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że w celu określenia, czy państwo członkowskie wykonało zobowiązanie przewidziane w tym artykule, nie mogą być wzięte pod uwagę świadczenia z tytułu emerytury ustawowej.
- 34 Zważywszy na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie, nie ma potrzeby rozpatrywania pytania trzeciego.

W przedmiocie pytania czwartego

- 35 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że aby miał on zastosowanie, wystarczy, by dodatkowy zakładowy program emerytalny dotknięty był niedofinansowaniem od dnia niewypłacalności pracodawcy oraz by z powodu swojej niewypłacalności pracodawca nie dysponował środkami pozwalającymi na dofinansowanie tego programu w stopniu umożliwiającym wypłatę w pełnej wysokości świadczeń należnych beneficjentom tego programu, czy też konieczne jest, by ci beneficjenci wykazali istnienie innych czynników leżących u źródła utraty ich uprawnień do świadczeń emerytalnych.
- 36 Należy stwierdzić, że dyrektywa 2008/94 ma na celu ochronę pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawców. Nie zajmuje się w żaden sposób powodami, które doprowadziły do tej niewypłacalności.
- 37 Co się tyczy niedofinansowania dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, jego źródła mogą być różnorodne, mianowicie w szczególności nieodprowadzanie składek przez pracowników lub przez pracodawców, niekorzystny rozwój rynków kapitałowych, złe zarządzanie funduszami programu lub niewystarczająco rygorystyczne zasady ostrożnościowe.
- 38 Jednakże art. 8 dyrektywy 2008/94 nie czyni rozróżnienia między tymi możliwymi przyczynami, lecz ustanawia ogólny obowiązek ochrony interesów pracowników i pozostawia państwom członkowskim zadanie określenia zgodnie z prawem Unii, a w szczególności z dyrektywą 2003/41/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie działalności instytucji pracowniczych programów emerytalnych oraz nadzoru nad takimi instytucjami (Dz.U. L 235, s. 10), sposobów wypełniania przez siebie tego obowiązku.
- 39 Zatem dla celów zastosowania art. 8 dyrektywy 2008/94 nie jest konieczne ustalenie powodów, które doprowadziły do niewypłacalności pracodawcy, ani powodów, które doprowadziły do niedofinansowania dodatkowego zakładowego programu emerytalnego.
- 40 W rezultacie na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, iż art. 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że aby miał on zastosowanie, wystarczy, by dodatkowy zakładowy program emerytalny dotknięty był niedofinansowaniem od dnia niewypłacalności pracodawcy oraz by z powodu swojej

niewypłacalności pracodawca nie dysponował środkami pozwalającymi na dofinansowanie tego programu w stopniu umożliwiającym wypłatę w pełnej wysokości świadczeń należnych beneficjentom. Nie jest konieczne, by ci beneficjenci wykazali istnienie innych czynników leżących u źródeł utraty ich uprawnień do świadczeń emerytalnych.

W przedmiocie pytań piątego i szóstego

- 41 Poprzez pytania piąte i szóste, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że środki przyjęte przez Irlandię w następstwie ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* wypełniają zobowiązania wynikające z tej dyrektywy w świetle konieczności zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego i czy sytuacja gospodarcza stanowi wyjątkową okoliczność mogącą uzasadnić ograniczony poziom ochrony interesów pracowników w odniesieniu do ich uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego.
- 42 W ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* Trybunał, dokonując wykładni art. 8 dyrektywy 80/987, obecnie art. 8 dyrektywy 2008/94, uznał, że państwa członkowskie korzystają z szerokiego zakresu uznania przy określaniu zarówno mechanizmu, jak i poziomu ochrony uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego na wypadek niewypłacalności pracodawcy, który wyklucza obowiązek gwarancji w pełnym wymiarze (ww. wyrok w sprawie *Robins i in.*, pkt 36, 42–45).
- 43 Jednakże Trybunał stwierdził, że przepisy prawa krajowego mogące zagwarantować świadczenia z dodatkowego zakładowego programu emerytalnego ograniczone do mniej niż połowy uprawnień, o które może ubiegać się pracownik, nie odpowiadają definicji terminu „ochrona” użytego w art. 8 dyrektywy 80/987 (ww. wyrok w sprawie *Robins i in.*, pkt 57).
- 44 Ocena ta uwzględnia wymogi zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego, biorąc pod uwagę, po pierwsze, rozbieżną i raczej nieprzewidywalną ewolucję sytuacji gospodarczej państw członkowskich, a po drugie, konieczność zapewnienia pracownikom minimalnej gwarancji ochrony na wypadek niewypłacalności pracodawcy związanej na przykład z niekorzystnym rozwojem warunków gospodarczych.
- 45 W tym kontekście to nie szczególne cechy środków przyjętych przez państwo członkowskie określają, czy to państwo wypełniło prawidłowo zobowiązania przewidziane w art. 8 dyrektywy 2008/94, ale rezultat wynikający ze stosowania tych środków krajowych.
- 46 Ponadto w świetle wskazań wymienionych w pkt 18 niniejszego wyroku nie wydaje się, by wspomniany przez sąd odsyłający środek, o którym mowa w pkt 13 niniejszego wyroku, mógł zapewnić minimalny poziom ochrony wymagany przez ww. wyrok w sprawie *Robins i in.*
- 47 W rezultacie na pytania piąte i szóste należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że środki przyjęte przez Irlandię w następstwie ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* nie wypełniają zobowiązań wynikających z tej dyrektywy, a sytuacja gospodarcza danego państwa członkowskiego nie stanowi wyjątkowej okoliczności mogącej uzasadnić ograniczony poziom ochrony interesów pracowników w odniesieniu do ich uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego.

W przedmiocie pytania siódmego

- 48 Poprzez pytanie siódme sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż środki podjęte przez Irlandię w następstwie ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* nie przyniosły rezultatu w postaci otrzymania przez skarżących w postępowaniu

głównym więcej niż 49% wartości nabytych uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, sama przez się stanowi istotne naruszenie zobowiązań tego państwa członkowskiego.

- 49 Jednostki poszkodowane mają prawo do odszkodowania wobec państwa członkowskiego, o ile spełnione są łącznie trzy przesłanki, mianowicie naruszony przepis prawa Unii nadaje im uprawnienia, naruszenie takiej reguły jest wystarczająco istotne i istnieje bezpośredni związek przyczynowy między tym naruszeniem a szkodą poniesioną przez jednostkę (wyroki: z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie C-445/06 *Danske Slagterier*, Zb.Orz. s. I-2119, pkt 20; a także z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie C-568/08 *Combinatie Spijker Infrabouw-De Jonge Konstruktie i in.*, Zb.Orz. s. I-12655, pkt 87 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 50 Pytanie siódme odnosi się do drugiej z tych przesłanek.
- 51 Z chwilą ogłoszenia ww. wyroku w sprawie *Robins i in.*, to jest z dniem 25 stycznia 2007 r. państwa członkowskie zostały powiadomione o tym, że prawidłowa transpozycja art. 8 dyrektywy 2008/94 wymaga, by pracownik uzyskał w przypadku niewypłacalności swojego pracodawcy co najmniej połowę świadczeń emerytalnych wynikających z nabytych uprawnień do emerytury, za które odprowadził składki w ramach dodatkowego zakładowego programu emerytalnego.
- 52 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że choć charakter i zakres zobowiązania ciążącego na państwach członkowskich na mocy art. 8 dyrektywy 2008/94, mającego na celu przyznanie uprawnień jednostkom, były jasne i ściśle najpóźniej od dnia 25 stycznia 2007 r., Irland nie dopełniła prawidłowego wykonania tego zobowiązania, co stanowi wystarczająco istotne naruszenie normy prawnej w ramach ewentualnego badania odpowiedzialności tego państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom.
- 53 W rezultacie na pytanie siódme należy odpowiedzieć, iż dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż środki podjęte przez Irland w następstwie ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* nie przyniosły rezultatu w postaci otrzymania przez skarżących w postępowaniu głównym więcej niż 49% wartości nabytych uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, sama przez się stanowi istotne naruszenie zobowiązań tego państwa członkowskiego.

W przedmiocie kosztów

- 54 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy należy interpretować w ten sposób, że ma ona zastosowanie do uprawnień byłych pracowników do świadczeń emerytalnych z dodatkowego programu emerytalnego ustanowionego przez ich pracodawcę.**
- 2) **Artykuł 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że w celu określenia, czy państwo członkowskie wykonało zobowiązanie przewidziane w tym artykule, nie mogą być wzięte pod uwagę świadczenia z tytułu emerytury ustawowej.**

- 3) Artykuł 8 dyrektywy 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że aby miał on zastosowanie, wystarczy, by dodatkowy zakładowy program emerytalny dotknięty był niedofinansowaniem od dnia niewypłacalności pracodawcy oraz by z powodu swojej niewypłacalności pracodawca nie dysponował środkami pozwalającymi na dofinansowanie tego programu w stopniu umożliwiającym wypłatę w pełnej wysokości świadczeń należnych beneficjentom. Nie jest konieczne, by ci beneficjenci wykazali istnienie innych czynników leżących u źródeł utraty ich uprawnień do świadczeń emerytalnych.
- 4) Dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że środki przyjęte przez Irlandię w następstwie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie C-278/05 *Robins i in.* nie wypełniają zobowiązań wynikających z tej dyrektywy, a sytuacja gospodarcza danego państwa członkowskiego nie stanowi wyjątkowej okoliczności mogącej uzasadnić ograniczony poziom ochrony interesów pracowników w odniesieniu do ich uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego.
- 5) Dyrektywę 2008/94 należy interpretować w ten sposób, że okoliczność, iż środki podjęte przez Irlandię w następstwie ww. wyroku w sprawie *Robins i in.* nie przyniosły rezultatu w postaci otrzymania przez skarżących w postępowaniu głównym więcej niż 49% wartości nabytych uprawnień do świadczeń emerytalnych z tytułu dodatkowego zakładowego programu emerytalnego, sama przez się stanowi istotne naruszenie zobowiązań tego państwa członkowskiego.

Podpisy